విహారి & శాలివాహన

మళ్ళీ మొదలైన కథ

జయప్రద నవ్వింది.

మళ్ళీ అదే నవ్వు.— మహాప్రవాహం ఆనకట్ట మీదుగా క్రిందికి దూకినట్లు, పందెం వేయబోయేముందు పావులు గలగల లాడించినట్లు.

సారథి ఆశ్చర్యపడనూలేదు. ఆమె ఏం చెప్తుందా అనే ఉత్సుకతను ప్రదర్శించనూ లేదు. జయప్రదకు, కళ్యాణికీ గల వ్యత్యాసాన్ని మాత్రం అతని మనస్సు కొలవసాగింది.

కళ్యాణి కూడా నవ్వేది, చాలా అందంగా, హాయిగా నవ్వేది. ఆమె నవ్వు వెన్నెల కురిసినట్లు బోలెడు మల్లెలు విరిసినట్లు వుండేది.

"మహామేధావికీ, ఫక్తు పిచ్చివాడికీ మెదడులో అతిసున్నితమైన పొర మాత్రమే అడ్డు అని ఎక్కడో చదివేను. మిమ్మల్ని చూస్తుంటే అది నిజమనే అనిపిస్తోంది. మీరు విశాఖపట్టణం వెళ్ళేదారిలో ప్రయాణం చేస్తున్నారేమోననేఅనుమానమూ కలుగుతోంది." జయప్రద మాటల్లో గడసరితనం తొణికింది.

సారథి ఈసారి ఆమె కళ్ళల్లోకి చూసేడు.

"నిజం!" అన్నట్లు వేయి మెరుపులు నింపుకున్న కళ్లను చికిలించి, ఠీవిగా చేతులు కట్టుకు నిలబడింది జయప్రద.

కళ్యాణి కూడా చిత్రంగా, సరదాగా, మాట్లాడుతూ వుండేది. కాని అణకువ, ఆదరణ నింపుకుని వుండేవామె మాటలు.

జయప్రద అలాగే నిలబడి వుంది. జాకా మల్లెలోని సౌకుమార్యాన్ని, సౌదామినిలోని హొయలునూ ప్రదర్శించుతూ.

కళ్యాణి కూడా ఇంతకింత అందంగా వుండేది. 'సొవు' మొక్కలోని సొగసును, స్ఫటికంలోని స్వచ్ఛతనూ తన స్వంతం చేసుకుని.

జయప్రద రూపలావణ్యానికి ముగ్ధుడైన సారథి ఆమెను కన్నార్పకుండా చూడసాగేడు. నిశ్శబ్దంలో కలుస్తున్న క్షణాలు ఆమె శరీరపు వంపుసొంపుల్ని అతని మనోఫలకం మీద ముద్రించటానికి వినియోగపడినై.

"మీమీదుండే సద్భావంకొద్దీ నేనిప్పుడే నిరుత్సాహపడి భోరున ఏడవదలచుకోలేదు. మరోసారి తీరిగ్గా ఆలోచించుకుని మీ విశాఖపట్టణం ప్రయాణం మానుకోండి. మీ నిర్ణయం నాకనుకూలంగా ఉంటుందనే ఆశతో కొన్నిరోజులు గడుపుతాను. వస్తా."

ఆమె వెళ్ళిపోయింది— వాయుగుండం ప్రభావానికి ఉద్భవించిన పెనుగాలిలా, ఆకర్ణాంతంలాగి విడిచిన బాణంలా..

గంటలతరబడి తనవద్ద కూర్చునికల్యాణి వెళ్ళిపోతూ వుండేది రాత్రిళ్ళు ఏ పన్నెండింటికో—ఆకాశంలోనుంచి ఓచుక్క రాలినట్లు, హిమాలయాల్లో మంచుకురిసినట్లు.

జయప్రద అన్న 'విశాఖపట్టణ ప్రయా

జం' మాట గుర్తుకొచ్చి నవ్వొచ్చింది సారధికి. 'పిచ్చి'కి ఎంత చక్కటిమాట— చేదుమాత్రకు పంచదార పైపూతలా! అంతలోనే "నేను నిజంగా ఆ ప్రయాణంలో వున్నానా?" అనే సందేహం—కాదు—భయం ఆవహించింది. ఎదురుగా గోడకు వ్రేలాడుతున్న పిచ్చివాడి చిత్రం తనను చూసి వెక్కిరించినట్లైంది. ఎప్పుడో చిన్నతనంలో చిత్రకళను ప్రారంభించిన క్రొత్తలో తాను వేసిన చిత్రమే అది! అసలు జయప్రదతో తానెందుకా మాటల్ని అన్నాడా అనే గత జలసేతుబంధనంలో నిమగ్నుడయ్యాడు. చూపుమరల్చితే దృష్టి 'ప్రణయిని' చిత్రంమీద నిల్చింది. 'రాధ'లో కల్యాణి కనిపించింది. ఆచిత్రం గీయటానికి సరిగ్గా నెలరోజులు పట్టింది. ఆనెలరోజుల కల్యాణి సహకారం, ఆమెహోర్పు అన్నీ గుర్తుకొచ్చేయి రోజూ రాత్రి ఎనిమిదింటికి వచ్చి రెండుమూడుగంటలు తన చిత్రకళాభ్యాసానికి సాధనమయ్యేది సాధనమేమిటి తన 'చిత్రాలకుప్రాణం, ప్రణవం కల్యాణి! ఆరోజుల్లో తానసుభవించిన వేదన గుర్తుకొస్తే ఈనాటికీ తను క్రుంగిపోతాడు. ఏదో సాధించాలనె ఆరాటం, దాన్ని పొందలేని అసహాయత— అందంకోసం అహోరాత్రులు అన్వేషణ దృగ్గోచరమైన సమస్త సౌందర్యాన్ని చిత్రాల్లో ప్రతిబింబింపచేయాలనే ఆకాంక్ష—ఇవే తనుగా బతికినరోజులు. ఆరోజుల్ని అప్పట్లో ఓ అపూర్వ చిత్రంగా చిత్రించాడు కూడా. అదే 'గడ్డురోజులు' చిత్రం!

ఆ గడ్డురోజుల్లోనే కల్యాణిని పరిచయం చేశాడు రాజా.

రాజుతనకు ఆప్తమిత్రుడు. ప్రాణానికి ప్రాణంగా భావించుకునేది రాజా మురళితో తనకున్న స్నేహం. మురళి కలకత్తా వెళ్లిపోయాడు. ఉద్యోగంమీద. కల్యాణి రాజా మరదలు. అతనికోసం జన్మించిన భార్య!

తొలిసారిగా కల్యాణినిచూసి "అందానికి నిర్వచనం కల్యాణి" అనుకున్నాడు తను. పూరేకుల్లోనూ తుషార బిందువుల్లోనూ కనిపించే ఆమె తరుణత్వానికి ముగ్ధుడై అవ్యక్తమధురానుభూతితో ఆనందాన్ని పొందేడు. ఆ ఆనందాన్ని తనచిత్రాల్లో బహిర్గతం చేసుకుని ఆత్మసంతృప్తిని పొందేడు.

కల్యాణి స్నేహంతో ఆమెసహకారంతో తనకల, కళ ఫలించేయి. పంకుచితత్వానికి ఈర్ష్యాసూయలకూ చోటివ్వని రాజా హృదయం తన తపోసాధనకు పరోక్షంగా దోహదం చేసింది.

డాక్టరేట్ సంపాదించుకున్న రాజాతో కల్యాణి కూడా కలకత్తాకి వెళ్లిపోయింది. ఆరోజు............

రాజా కల్యాణి తనవద్ద సెలవు తీసుకుని వెళ్లిపోయేరోజున......

తానెంతో నిరుత్సాహ పడిపోయి కల్యాణికి తనమనస్సులోని మాటను తెలియజేసేడు: "నేనివాళ చిత్రకారుడిగా పదిమందిచేత కానవిపించుకుంటున్నానంటే ఆఘనతంతా నీదే కల్యాణి! నా చిత్రకళకు జీవం నీవేగదా! నువ్వువెళ్లిపోతున్నావు.నాబతుకు మళ్లీ మునుపటిలా చీకటై పోతుందేమోననే భయం, మానసికంగా నాకు శాంతి, విశ్రాంతీ వుండవేమోననే దిగులూ. కలుగుతున్నాయి."

కల్యాణి చిరునవ్వొలికిస్తూ అంది "ఓ చక్కని చుక్కని చూసి పెళ్లిచేసుకోండి. అన్నివిధాలా మీకు సుఖం, సంతోషం లభిస్తై."

కల్యాణిమాటకు మ్లానంగా నవ్వటం కన్నా తానేమీ చెప్పలేక పోయాడు. కాని తన ఆంతర్యాన్ని గెలుచుకున్న రాజామాత్రం "సారధి నిజమైన కళాకారుడు. అతని పని సౌందర్యాన్ని అందాన్నీ అన్వేషించటం వరకే. దాన్ని అనుభవించటానికి. జంకుతాడు." అన్నాడు.

"ఔను. కల్యాణి వెళ్లిపోతుంది. నా అన్వేషణ మళ్లీ ప్రారంభమౌతుంది" అని గొణుక్కున్నాడు తాను. ఇంతలో ఎవరో స్నేహితులు రావడంతో సంభాషణ మారిపోయింది.

కల్యాణి వెళ్లిన తర్వాత వొకింతసంఘటనతో పరిచయమైంది జయప్రద.

ఆవేళ తాను సిటీ బస్సులో వెళుతున్నాడు. ఫ్రంట్‌సీట్‌లో కూర్చున్న ఒకాయన వూళ్లో జరుగుతున్న చిత్రకళా ప్రదర్శనాన్నిగురించి తన అభిప్రాయాలు చెప్తుకు పోతున్నాడు. సహజంగా, చిత్రకళలో ఉత్సాహం కల వాళ్లందరూ తలొక వ్యాఖ్యచేస్తున్నారు. విషయం తనకు సంబంధించినది కావడంతో ఉత్సుకతతో తనూ అక్కడకు వెళ్లినిలుచున్నాడు. ఆవక్త బాగా పెద్దమనిషి. ఏభై, అరవై ఏళ్లుంటై. ప్రదర్శనను గురించి మెచ్చికోలుగానే మాట్లాడుతున్నాడు. ఉన్నంటుండి ఆయన ప్రక్కసీట్లో కూర్చున్న యువతి గొంతువిప్పింది. "ఆ ఏం ప్రదర్శనట్లెండి. ఆర్ట్ పేపరు మీద నో బుర్రెడు సిరా పారబోయడం— బ్రహ్మాండమైన కళాఖండమని చప్పట్లు కొట్టుకోవడం" తను— తనేమిటి అందరూ ఆమెవైపు ఆశ్చర్యంతో తేరిపార చూశారు. తను మాత్రం ఆ యువతి అవయవ సౌష్టవానికి, దేహచ్ఛాయకు సౌందర్యానికి విభ్రాంతుడైనాడు. క్షణాల తర్వాత ఆ పెద్దమనిషే చెప్పాడు. "అలాంటి ఆధునిక చిత్రాలు కావమ్మా యివి భారతీయతను పుణికి పుచ్చుకుని జీవకళ వుట్టిపడే వర్ణచిత్రాలు. ఆర్టిస్టెవరో తెలుసా? —'సీ.ఏ.'."

గొల్లున బస్సులో వారంతా నవ్వేరు. తను సిగ్గుతో కుచించుకు పోయినా, కించిత్తు గర్వం లాంటిది కలిగింది - తన చిత్రాల్ని గురించి నలుగురి విమర్శ వినేసరికి!

నవ్వు నాపుకుంటూ "అయితే ఆ బ్రహ్మాండమేమిటో చూడాలి" అంది ఆ యువతి. తన మాటల్లో కొంచెం హేళన ధ్వనింపజేస్తూ. అంతే తానామె రూపానికి ముగ్ధుడై ఆమెను వెంటాడి పరిచయం చేసుకున్నాడు. ఆయువతే జయప్రద!

గదిలోకి ఎవరో వచ్చినట్లు అలికిడి కావటంతో ఉలిక్కిపడి లేచాడు సారధి.

వెంకటేశం గారు నెమ్మదిగావచ్చి కుర్చీలో కూర్చున్నారు. ఆయన ఆ యింటికి యజమాని. ప్రతినెల ఒకటో తారీఖున మాత్రం ఆయన సారధి దగ్గరకు వస్తాడు!

ఆయన రాకకుగల కారణం గుర్తుకు రావటంతో లేచి డబ్బు తెచ్చిచ్చాడు సారధి. వెంకటేశంగారు సారధి మంచితనాన్ని గుర్తించి మెచ్చుకుని వెళ్లి పోయారు. ఆయనలా వెళ్లగానే సారధి ఆలోచన శేషమ్మ మీద నిలిచింది.

శేషమ్మ వెంకటేశంగారి ధర్మపత్ని. వెంకటేశంగారికి నలభై అయిదేళ్లుంటే ఆవిడకో ముప్పై అయిదో, ముప్పై ఆరో వుంటాయి. సారధికి ఆమె ఆకారం కళ్లకు కట్టింది. పాలిపోయిన తోటకూరకాడల్లా చేతులు, కాళ్లు, పాలిపోయిన ముఖం పీక్కు పోయినచెక్కిళ్లు,

కుంచలుపడిన కళ్ళతో ఆమె కళ్యావిహీనంగా వుంటుంది. ఆవయస్సుకే ఆమె పదకొండుమందికి జన్మనిచ్చి, తనురోగిష్టిగా మారి, తన బ్రతుకును నరకం చేసుకుంది. సారధికి ఆమె తలపుకు వచ్చినప్పుడల్లా తననిర్ణయం నూటికి నూరుపాళ్ళు సరియైనదే అనిపిస్తూ వుంటుంది. లేకుంటే ఓఅందమైన యువతిని వివాహం చేసుకోవటం అపూర్వ సౌకుమార్యాన్నీ, లాలిత్యాన్నీ, లావణ్యాన్నీ అనుభవించి వాటిని నేలరాలేటట్లు చేయటం ? ఏవిటీ ఈ వ్యవస్థ! సారధికి ఆ అవస్థ తలచుకునేసరికి కళ్ళు బైర్లు కమ్మినట్లైంది. బ్రతుకంటే ఒకవిధమైన జుగుప్స కలిగింది. ఏమైనా సరే తన నిర్ణయం మార్చుకోకూడదు. జయప్రద తనకొక ఒకపిచ్చివాడుగా భావించినా సరే. ఆమెకు రేపు దృఢంగా చెప్పేయాలి తననిశ్చయాన్ని..... ఆలోచనలతో బరువెక్కిన సారధి మెదడు నిద్రలోనికి జారిపోయింది.

* * *

"బుజువుకాని అబద్ధాలు నిజం కన్నా బలమైనవని ఎవరో అన్నారు. అలాగే వుంది రూపా నువ్వనుకున్నదే ధోరణిచూస్తే. ఎంత విడమర్చి చెప్పినా నమ్మకపోతేఎలా?"

"మీరు ఎన్నయినా చెప్పండి, ఇరుగు పొరుగు వాళ్ళంతా కాకులు పొడిచినట్లు పొడుస్తుంటే నాకూ మీమాటల్లో నిజం కనపడటం లేదు."

భార్యవైపు జాలిగా చూశాడు మురళి. తన మాటలమీద లేనివిశ్వాసం వూళ్ళో వాళ్ళ వూసుపోక కబుర్లమీద కనబరుస్తోంది రూప. ఆమెను నమ్మించాలని ప్రయత్నించటం వృధాశ్రమ అనిపించింది. దీర్ఘంగా నిట్టూర్పు విడిచి ప్రక్కమీద అవతలివైపు తిరిగేడు.

మురళి మనసులో ఆలోచనలురేగేయి. నెలరోజుల నుంచీ రూపతో ఈవాదన జరుగుతూనేవుంది. అసలీ పోగరాజుకోవటానికి తానే కారణం. ఎప్పుడో నాలుగైదు నెలల క్రితం స్నేహితులతో కలిసి పిక్నిక్కు వెళ్ళి వాళ్ళందరి బలవంతాన 'రమ్మీ' కోసం డబ్బు పెట్టి పేకాడేడు. తన మనోనైర్మల్యాన్ని భార్యముందు ప్రదర్శించి మెప్పుపొందాలని ఈ విషయం రూపతో చెప్పి, ఆనాడు లాభించిందికూడా ఏమో ఆమెకిచ్చాడు. ఆరోజే రాజాము [illegible] గమనించాడు, ఆ తర్వాత నానాసంఘటనను మరచిపోవటం, క్లబ్బులో రోజూ 'కాంట్రాక్ట్ బ్రిడ్జ్' ఆడుతూవుండటం జరిగి పోతూవుంది. ఈమధ్య కొన్నాళ్ళనుంచీ ఆ అభ్యాసం రాత్రి పది పదకొండు గంటలదాకా సాగుతోంది. దానికి ఏరోజుకారోజు రూపకు సంజాయిషీ చెప్పుకోలేక సతమత మవుతుంటే ఇప్పుడీ వుప్పెన ముంచుకొచ్చింది.

నెలరోజుల క్రితం ప్రక్కింటి బామ్మగారి బావగారి రెండో అమ్మాయి మొగుడూ, ఎదురింటి ఎల్లమ్మగారి మూడో తమ్ముడికొడుకు, అటాంటివారో నలుగురు దేశోద్ధారకులూ కలిసి తనమీద ఆనేరాన్నారోపించారు. ఆ శుభవార్త నలుగురి పెద్ద ముత్తైదువుల చెవుళ్ళను కరచి పరుగెత్తుకొచ్చి, రూప చెవిలో దూరింది.

రూప వెనకెప్పుడో తాను నిజాయితీగా చెప్పిన నిజాన్ని ఆధారంచేసుకుని వో చిన్నకథ అల్లుకుని— తను 'చెడిపోయినట్లు' చిత్రించుకుని తల్లిదండ్రులకు జాబు కూడా వ్రాసేసింది. అక్కడ్నుంచీ మామగారు తనను మందలిస్తూ, హితబోధ చేస్తూ నాలుగు కావుల కవరు వ్రాసేడు. "ఇదేవిటం"టే, "అవును నేనే మావాళ్ళకి వ్రాశా" నంది రూప.

"ఇంతకీ మీరీ అలవాటు మానుకుని రేపట్నుంచీ ఆరింటికల్లా యింటికొస్తారా లేకపోతే...."

మురళి ఆలోచన తెగింది. రూపవైపు తిరిగి "ఆ లేకపోతే?" అని రెట్టించాడు.

రూప తడబడింది. ఒక్క క్షణం ఆలోచించి "లేకపోతే, నలుగురినోళ్ళల్లో నానుతూ, నేనీయాతన పడలేను..." అంది.

"మధ్య నీకేంయాతన? అమ్మా,నాన్నలకు నన్నో దుర్మార్గుడిగా చిత్రించి వ్రాసి 'చెడి పోయినవాడు'గా చూపావుగా"

"అదుగో మాటమాటకీ వాళ్ళను తెస్తారెందుకు?"

"వాళ్ళను తెచ్చే దేవిటి ? వాళ్ళూ నువ్వూ కలసి నన్నో బజారుకీడ్చారు.అయిన వాళ్ళందరిలో నన్ను పేకాట ప్రసిద్ధుడుగా, జూదగాడుగా ప్రచారంచేసి నా పరువు తీశారు." మురళి కంఠంలో బాధ తొణికింది. నిష్ఠూరంగా అంది రూప "అంతబాధ పడేవాళ్ళు ఆ వ్యసనాన్ని వదిలి వేయరాదూ"

మురళి మండి పడ్డాడు "నేనసలు మాననేమానను. ఏమిటీ సిద్ధాంతం. నేనే పాపమెరుగనంటుంటే చంపుతావేం? రేపట్నుంచీ పట్టు పట్టి పేకాడుతాను డబ్బుపెట్టి. వచ్చిన వాదెలాగూ వచ్చింది. ఇంకెందుకు...."

రూప కూడా అంతకంత రెచ్చిపోతూ అంది."అలాగైతే నేనూ ఒక్కక్షణం యిక్కడుండను."

"ఉండకపోతే పూరేగు" మురళి విసుగ్గా లేచి బట్టలు కూడా మార్చుకోకుండా వెళ్ళి పోయాడు.

వెళ్తున్న మురళివైపు ఉక్రోషంతో సజలాలైన కళ్ళతో చూస్తూ వుండి పోయింది రూప.

* * *

"నీ ప్రవర్తన నాకీమధ్య బొత్తిగా అర్థంకావటం లేదు, చాలా పిచ్చిగానూ వుంటోంది"

రాజావైపు ఆశ్చర్యంగా చూసేడు మురళి.

"అంటే— ఏమిటి నీవుద్దేశ్యం?"

"ఉద్దేశ్య మేంవుంది మొన్నటికిమొన్న ఆ యూనియన్ ప్రెసిడెంట్దగ్గర..."

"అప్పుడు నేనేం పరువు తక్కువ పని చేయలేదు"

"పరువు పోవాలా ఏం? మనమిద్దరం ఏదో అనుకుంటూ వుంటే, ఆయన్ని పిలిచి 'మా ఫ్రెండ్కి నో అనుమానంవచ్చిందండి. మీరు క్రిందటేడు మధ్యలో ప్రెసిడెంట్షిప్కి రాజీనామా యిచ్చి దాన్నుంచీ విరమించుకుని ఇప్పుడు మళ్ళీ ఎలక్షన్స్లో నిలిచారేం?' అని నన్ను చూపుతూ అడిగితివి. దాని కాయన ఎంత వుపన్యాసమిచ్చాడూ? మధ్య, మధ్య నామీద అక్కింతలేస్తూ, ఆయన మాట్లాడిన మాటలు నీకూ తెలుసుగా. ఆవేళ నాకు నిజంగా చాలాబాధ కలిగింది. కోపమూ వచ్చింది."

మురళి తలవంచుకుని అన్నాడు "ఏదో సరదాకి అంటే ఏం మునిగి పోయిందేం?"

"అదుగో అదే నేను 'సిల్లీ'గా వుంటుం దనేది. న్యాయంగా చెప్పు. ఆ ప్రసక్తి తీసుకొచ్చింది నువ్వుకదూ? నన్నుచూపి

తోసేడుగుతున్నావని ఎందుకడగాలి?"

మురళి మాట్లాడలేదు.

"అదేంగాదు. ఇలాంటివి ఈ మధ్య చాలా జరిగేయి. నా మంచితనాన్ని తీసుకుని నువ్వు ఉపయోగించుకుంటానంటే ఎలా?" రాజా బాధగా అన్నాడు.

"నేనేం అంత చులకనగా చూడటం లేదు నిన్ను."

"చూడక పోవటమేమిటి? నీలోని ఉలహావేశాలన్నీ దాచుకుని ప్రతివిషయం లోనూ నన్ను 'ఎక్స్‌పోజ్' చేసూ్తనేవున్నావు నువ్వు. ఉదాహరణకి మొన్న క్లబ్‌డే పోటీ ల్లోనూ నీకు మనస్సు బాగాలేదనీ ఇంట్లో నీభార్యతో పేచీగావుందనీ చెప్పి నన్ను మాన్పించి, తీరా పదిమంది ముందు నా తెల్వితేటలేక పోవటంవల్ల మానేయాల్సొచ్చిందని చెప్పని. ఎలావుంటుందిచెప్పు? చిన్నప్పట్నుంచి నన్నెంతగా అర్థంచేసుకున్నా, ఎన్ని విషయాల్లో నిర్ధారించుకు పొగలను..."

మురళి కూలగా మౌనంగా ఎహించాడు. రాజే చెప్పసాగేడు "ఇదిగాక డబ్బు విషయంలో కూడా నీ పద్ధతి బాగాలేదు..."

మురళి తలెత్తి అదోలా రాజాకళ్ళ ల్లోకి చూసేడు.

"అవును. నువ్వూ, నేనూ ఎంత చనువుగా వున్నా ఆఫీసు జవాన్లద్వారా ఉత్తరాలు వ్రాసి పంపటం.. చూసేవాళ్లందరికీ అక్కడికి నేనేదో అప్పాధికారిలా కనపడటం. అతీసుకొనేదేదో గోప్యంగా తీసుకోవచ్చుగా?"

"అంటే నువ్వేం నాదగ్గర తీసుకోలేదనీ, నేనే నిన్ను పదేపదే యాచిస్తున్నాననినా?"

మురళి కంఠస్వరంలో ఆవేశం ధ్వనించింది.

"అదుగో ఎందుకలా ఆవేశపడతావ్? పోనిలే అన్నానా. అవసరమనేది ఎవరికైనా కలుగుతుంది. స్నేహితులం కనుక ఇచ్చి పుచ్చుకోవటంలో తప్పులేదు...."

రాజామాటల్ని మధ్యలోనే త్రెంచేసి అన్నాడు మురళి "ఎందుకంటే రాజా! నీ అంతర్యం నాకిప్పుడు బోధపడిందిగా. నువ్వు నాకు గొప్పసహాయం చేస్తున్నావ్, చాలు. చెప్పదలచుకున్న దేమిటోసూటిగా చెప్పక పోయినా, గ్రహించే జ్ఞానం నాకూ వుంది.... పోన్లే. ఇప్పటికైనా బయట పడ్డావ్"

"మురళీ!" రాజా బాధగా పిలిచాడు "ఇంతేనా నీకర్థమైంది?"

"అవును.. నీతత్వం బాగా అర్థమైంది. రేపు నీకివ్వాల్సిన డబ్బంతా లెక్కచూసి తెచ్చిస్తాను. ఈ మాత్రం అప్పు మరో చోట దొరక్కపోదు. దానం, ధర్మమేం కాదుగా!"

రాజా మనస్సు నొచ్చుకుంది. బాధగా అన్నాడు. "మురళీ! చివరికి నువ్వీస్థితి కొచ్చావన్నమాట. నేను నీకేదో సహాయం చేస్తున్నాననే భావం నాలోవుంటే ఇలా మందలించి వుండేవాణ్నికాదు. తెలుసా?"

"అన్నీ తెలిసినవే. కానీ, ఇంక నా గురించి బాధపడకు. మనస్పర్థలు రానే రాకూడదు గానీ, వచ్చిన తర్వాత ఆ స్నేహం సాగదు."

"మురళీ!" ఉద్వేగంతో అరిచేడురాజా.

మురళి లేచి బయల్దేరబోతూ ఆగి అన్నాడు "ఔను రాజా! మాట పట్టింపు గల మనిషిని నేను...."

సాగిపోతున్న మురళిని అలాగే చూస్తూ వుండి పోయాడు రాజా!

* * *

మర్నాడు, సారధి ఇంటికొచ్చింది జయప్రద— ఆకసంలో నోతారక ఉదయించినట్లు, సాగరగామిని సాగరుణ్ణి చేరనున్నట్లు.

మౌనాన్ని భంగపరుస్తూ అడిగింది జయప్రదే— "మీ ప్రయాణం ఎంతదాకావచ్చిం"దని.

సారధి అదోలా ఆమె కళ్ళల్లోకి చూస్తూ, "విశాఖ పట్టణందాకా వెళ్ళాలనే నిశ్చయించుకున్నాను." అన్నాడు గంభీరంగా.

జయప్రద విభ్రాంతపడి "ఆ!" అంది.

"అవును" అంటూ ఎంతోదృఢంగా వివరాలు చెప్పేడు సారధి. నిరాశతో శలవు తీసుకుంది జయప్రద.

* * *

మర్నాడు, నిద్రలేచేసరికే ప్రయాణ సంరంభం పూర్తిచేసుకుని బయల్దేరటానికి సిద్ధంగా కూర్చుంది రూప.

మురళి ఆమె పట్టుదలకు ఆశ్చర్యపోయినా ఆమెనుమాత్రం ఏమీ ప్రశ్నించలేదు.

దీనితో రూప అహం ఇంకా దెబ్బతింది. పనిమనిషిని పిలిచి, మురళిచూస్తుండగానే చెప్పింది. "నేవెళ్తున్నట్టు మీ అయ్యగారితో చెప్పవే" అని.

పనిమనిషి భార్యాభర్తలవంక విడ్డూరంగాచూస్తూ నిలబడి పోయింది.

రూప వెళ్ళిపోయింది!

* * *

మర్నాడు, రాజా ఆఫీసులోవుండగా పోస్ట్‌మేన్ వో ఎక్స్‌ప్రెస్ డెలివరీ కవరు తెచ్చియిచ్చాడు. దాన్ని తీసిచూసిన రాజా ఆశ్చర్యచకితుడైనాడు. పదహారు వందల ముప్ఫైమూడు రూపాయలకొక డ్రాఫ్టూ, దానికి సంబంధించిన లెక్కవుంటూ, చిన్న వుత్తరం ఉన్నాయందులో.

ఉత్తరంలో యిలావుంది."సిగ్గు ప్రవర్తనగలిగిన నాఎంటివాడితో యింతవరకూ స్నేహం చేయగలిగిన నీమంచితనానికి కృతజ్ఞతలు. సెలవ్—మురళి"

* * *

ఆంధ్రరాజధానిలో తన చిత్రకళా ప్రదర్శనం ఏర్పాటుచేస్తూ, మురళికీ, రాజాకూ విడివిడిగా ఆహ్వానాలు పంపేడు సారధి. రాజాకు మరీమరీ వ్రాసేడు కల్యాణిని తీసుకరమ్మని.

సారధి బసలో రాజును, కల్యాణిని చూసి మురళి ఎంత ఆశ్చర్యపోయాడో— మురళిని చూసి రాజా అంత ఆశ్చర్యపోయాడు. అయితే అంతరాంతరాలలో ఇద్దరికీ— మిత్రులు ముగ్గురూ కలుసుకోగలిగినందుకు సంతోషమే కలిగింది.

ఈ సందర్భంలోనే ముగ్గురూ మనసువిప్పి ఒకరివ్యథ మరొకరికి చెప్పుకోటానికి అవకాశం ఏర్పడింది.

సంభాషణ జయప్రద విషాదకు మళ్ళినప్పుడు అంది కల్యాణి "ఆ బేలహృదయం నీ నిరాదరణకు ఎంతకృంగి పోయిందో" అని.

దానికి సమాధానంగా చెప్పేడు. సారధి "ఆమె ఎక్కడవుంటున్నదో తెలుసుకుని ఆహ్వానం పంపాలని శతధా ప్రయత్నించాను కానీ, నావల్లకాలేదు. వాళ్ళన్నయ్యకు ఢిల్లీ ట్రాన్స్‌ఫర్ అయి వెళ్ళిపోయారని తప్ప మరేవివరాలు అందలేదు."

చివరికి మానసికంగా మిత్రులు ముగ్గురూ అశాంతిగావున్న దుస్థితికి చింతించింది కల్యాణి.

కళాప్రదర్శనం ప్రారంభించిన మూడో రోజున....

మళ్లీ మొదలైన కథ

రాజా, సారధి, కల్యాణి, మురళి కలిసి థియేటర్ లాంజ్‌లో కూర్చుని పిచ్చాపాటీ మాట్లాడుకుంటున్నారు .... ఉన్నట్లుండి సారధిదృష్టి థియేటరులో నుంచి వస్తున్న ఒకవ్యక్తిమీద నిలిచింది. లేచివెళ్లి "నమస్తే" అంటూ పలుకరించాడు. ఆయన ప్రత్యాభివాదం చేస్తూనే విస్మేరపోయాడు, సారధినిచూసి!!—

క్షణాల తర్వాత సారధే అన్నాడు "మిమ్మల్నెక్కడో చూసినట్లుందండీ" అని.

ఆయన తన బుంగమీసాల్లో నుంచి చిత్రంగా నవ్వి "నన్నెక్కడ చూసివుంటావ్ బాబూ" అని "నీపేరు?" అని అడిగేడు

సారధి వినయంగా తానే సీ.సా. అన బడే చిత్రకారుణ్ణని పరిచయం చేసుకున్నాడు. వెంటనే సారధికే స్ఫురించింది— ఆ పెద్దమనిషి తాను జయప్రదను కలిసినరోజున బస్సులో చూసినవ్యక్తి అని. ఆ వివరమంతా చెప్పి ఆయన్ని తమ దగ్గరకు ఆహ్వానించాడు.

"వీరు మంచి కళాభిజ్ఞులు. విమర్శకులు" అని ఆయన్ని మురళి, కల్యాణి, రాజులకు పరిచయం చేశాడు సారధి.

ఆయన తనపేరు 'లోకనారాయణ' అనీ, పూర్వాశ్రమంలో శాంతినికేతన్‌లో చిత్రకళ నేర్చుకున్నానని తన్ను తాను పరిచయం చేసుకున్నాడు.

సారధి ఆశ్చర్యపోయాడు. ఆయన పట్ల అతనికున్న గౌరవాభిమానాలు రెండింతలైనాయి. తమతోపాటు ఆయన్నీ తనబసకు తీసుకవెళ్లాడు.

ఆరోజురాత్రి— ప్రసంగవశాత్తూ సారధి నడిగారు లోకనారాయణగారు "నీకు వివాహమైందా బాబూ!" అని.

రాజా ఉన్న విషయం చెప్పేడు, సారధి ఆశయాన్ని గురించి, అతనికి వివాహమంటే గల వైముఖ్యాన్ని గురించీ, ఆసందర్భంలోనే ముగ్గురు మిత్రులూ మూడురకాలైన వ్యథలకు గురై బాధ పడటాన్నిగురించి ఆయనకు తెలిపింది కల్యాణి.

అన్నీవిన్న లోకనారాయణగారు వేదాంతిలా చిరునవ్వు నవ్వి చెప్పసాగేరు "నేనూ ఎన్నెన్నో ఆదర్శాలతో జీవితాన్ని ప్రారంభించి, ఆదర్శాలన్నీ పేలపిండిలా కొట్టుకుపోగా, అనుభవాల్నిమాత్రం సేకరించుకుని నిలిచినవాణ్ణి సారధి. నీవనుకుంటున్నట్లు నిజమైన కళారాధకుడు సౌందర్యాన్ని అనుభవించటానికి జంకటం నిజమే. నేనూ ఒకప్పుడు నీలాగే యీ ఆశయానికీ స్నేహానికీ గొప్ప విలువ నిచ్చిన వాడ్ని. అందుకనే ఈ నాడిలా 'నా' అన్న వారులేకుండా ఏకాకిగా దేశంవెంటతిరుగుతున్నాను...."

ఆయనకంఠం వణికింది. ఒక్క క్షణం ఆగిమళ్లీ చెప్పటం మొదలెట్టేరు "ఆదర్శానికీ, నిజజీవితానికీ గొప్పవ్యత్యాసం వుంటుంది, వుంది. మన ఆదర్శాలు, ఆశయాలు వ్యక్తిగతమైనవిగా కాక, సంఘపరమైనవిగా వున్నప్పుడే రాణిస్తాయి. ప్రవాహానికి ఎదురీది నిలవలేని మనం కొన్ని కష్టసాధ్యమైన ఆదర్శాలమీద నిలబడ కూడదు. పైగా మీ దృష్టి మంచి ఆలోచించినా సౌందర్యం కానీ, అందంకానీ, స్నేహంగానీ, సంసారంగానీ ఇవన్నీ నో చక్కనిగాజు పాత్రవంటివి. దానిలో జీవంనింపి ఉపయోగించుకుంటే మనకు ఉపయోగ పడుతుందది. అంతేగాని చేజారవిడిచి, సాధించే ప్రయోజనమేంవుంది? ఆలోచించండి రాజూ!మురళీ!! స్నేహాన్ని నో పవిత్రమైన బంధంగా భావించి పెనవేసుకుపోవాలి కానీ, ఇలా తాత్కాలికావేశాలకు లోనై తెంపుకుంటారా? మురళీ! సంసారమనేది అందమైన నో గాజుపాత్ర. దురభిమానాలకూ, అహంకారాలకూ లోనుగాక దాన్ని పరిరక్షించుకుంటేనే మన సంస్కారం సఫలమవుతుంది. ఏమంటావ్ సారధీ! నీవూ ఆలోచించు. నీ భవిష్యత్తును దృష్టిలో వుంచుకుని ఒక నిర్ణయానికిరా. చూస్తివిగా నాలా జీవనసంధ్యలో ఏకాకిగానిలచి చేసినతప్పుకు వగచే దుస్థితి నీకు కలగరాదనే నా ఆకాంక్ష."

లోకనారాయణగారు చెప్పటం ముగించి అందరి ముఖాల్లోకీ ఒకసారి పరీక్షగా చూశారు.

వీరందరికీ ఏదో చైతన్యస్రవంతిలో మున్కలు వేసినట్లైంది. హృదయాలలో ఏవేవోభావాలు మొలకెత్తగా అలా ఆలోచిస్తూ వుండిపోయారు.

వారిలో ఆమాత్రం భావసంచలనం కలిగించ గలిగాననే తృప్తితో కాబోలు, గాఢంగా వూపిరి పీల్చుకున్నారు లోకనారాయణగారు!

*

అందమైన తరుణీమణికోసం అన్వేషణ ప్రారంభించాడు సారధి! పరస్పరం క్షమార్పణలు కాకున్నా, అలాంటిఇంగ్లీషు మాటలు చెప్పుకుని చేతులు కలిపేరు మురళీ, రాజు!! దెబ్బతిన్న అహాన్ని అనురాగంగామార్చి రూపని తీసుకొచ్చాడు మురళి!!!

మళ్లీ మొదలైంది కథ!!!!